

بهنه از وا گذار شده و ادهم حکم استعمال اصلحه را وقتی فقط خواهد داد که وسائل دیگر نمری نپسینده باشد .

دوم - صاحب منصب ضبطه یا نظمه باید قبل از حکم با استعمال اصلحه سه دقه با شورشیان اتمام حجت نموده اعلام کرده باشد که استعمال اصلحه خواهد کرد بعد از آن اقدام و ترتیب استعمال اصلحه منوط بصوابدید صاحب منصب مزبور است استعمال اصلحه ناری فقط در صورتی جایز است که هیچ وسیله دیگر نتوان شورشیان را ساکت نمود .

سوم - در صورتیکه موقع مقتضی اتمام حجت فوق الذکر و فوت وقت نباشد مثلا در موردی که شورشیان حمله بعمل ضبطه آورند بطوریکه جان آنها در خطر باشد یا آنکه اشخاص دیگر مورد حمله شورشیان واقع شوند و اقدام برای استخلاص آنها لازم باشد بدون اتمام حجت حکم با استعمال اصلحه می توان کرد .

چهارم - عمل ضبطه و نظمه باید مواظبت نمایند که با اشخاصی که داخل در شورشیان نیستند آسیبی نرسد .

پنجم - مواظبت و مراقبت حال مجروحین هنگام اسكات شورشیان بهمه عمل ضبطه و نظمه و غیره است .

مذاکرات روز دوشنبه ۷ شعبان

دارالشورای ملی

امروز همچنانچه روز قبل قرار شد که وجوه و کلاهی نظام در ساعت سه ظهر مانده حاضر شوند تا هیئت کابینه جدید هم حاضر شده اولاً معرفی شوند ثانیاً نتیجه اقدامات خود را درسته اارومی و اطراف اظهار دارند بوقت معین عموم و کلا حضور بهم رسانیده نشست گفتگو شد که شهرت یافته شاهزاده سالار الدوله در شب فوت نموده از طرف رئیس امر بتحقیق و تفتیش شد مأمور مخصوص رفته و معلوم کردند که خلاف واقع بوده در خصوص تواضع و رعایت یاره رسوم مرسومه صحبت شد رئیس اظهار فرمودند که چون رعایت یاره از آداب دره جاس اسباب قطع کلام فوت مرام است باید بکلی تواضع متروک ماند فقط محض پاس تحوق عظیمه حجج اسلام ثابت بر کاتهم بر حسب اجازه خودشان در وقت ورود من از جانب تمام اعضای مجلس تواضع کرده سایرین رامعاف میدارند نسبت بو وزراء صحبت شد اظهار گردید که بر حسب همان قانون بکلی تواضع باید متروک باشد مقام ریاست هم چون بالاتر از آن است که بتوان اوقات شریفش را صرف یاره از آداب فرمایند در غیر موقع ورود و حجج اسلام شایسته نیست که از برای وزراء و غیره رعایت تواضع فرماید و وزراء هم مثل و کلاه هستند در تحت این قانون در خصوص معرفی وزراء گفته شد که باید معاوضین آنها هم معرفی شوند که همروزه در مجلس حاضر گردند رئیس فرمودند که مسئولیت این امر در عهده من است و هر موقع حضور خود وزراء و سایرین وزراء

لازم شد فاصله قلیل مدتی بواسطه تلفن آنها را احضار کرده حاضر مینمایم .

احتشام الاعلیاء سابق قرار بود که وزراء روز های دوشنبه آمده بامضی از و کلا کمیسونی بمنقد ساخته گفتگو میکردند .

حاجی سید باقر - این ترتیب صحیح نیست باید همه و کلا حاضر باشند و مطلع شوند .

آقامیرزا ابوالحسن خان - سابقاً مدتی در این ماده گفتگو شد یکی از وزرای امروزه که از و کلاهی محترم بود در این خصوص گفتند که وزراء باید همه وقت در مجلس حاضر باشند حالا چه ضرر دارد در این موقع که اغلب حضور وزراء لازم است لافل همه روز نماینده آنها حاضر باشد که هر مطلبی بمجلس آمد توضیحات خودشان را بدهند .

رئیس - این ملاحظه را باید کرد که اگر در تمام ایام انقادمجلس سایرین وزراء نتوانند در اینجا حاضر باشند کار و وزارتخانهها مختل خواهد ماند بهتر این است که هر وقت حضور آنها لازم شد فوری توسط تلفن احضار شوند .

مستشار الدوله - وزراء باید درسته امور مملکت را در دست گرفته در هر مورد خودشان بیایند و اظهار کنند که ما فلان کار را داریم نه اینکه ما آنها را بغواجم (در این موقع هیئت کابینه جدید وارد شدند رئیس اظهار فرمودند که جناب مشیر السلطنه با هیئت کابینه جدید برای معرفی آمدند و انشاء الله مبارک است و در ظل توجهات حضرت حجة (ع) و تملطفات اهلین حضرت هدایتی و اقدامات و کلاهی مجلس و اهتمامات و وزرای عظام کارهای ما اصلاح خواهد شد و دولت ملت یکی گردیده رفیع نواضی خواهد شد (همگی گفتند مبارک است) .

وزیر داخله سایر وزراء را معرفی کردند باین ترتیب :

سعدالدوله - وزیر امور خارجه - **مشیر الملک** وزیر عدلیه

(ولی قنلا علاء الملک بجای ایشان هستند تا وقتی که بیایند)

قوام الدوله وزیر مالیه - **مجدد الملک** وزیر تجارت **مستوفی الممالک** وزیر جنگ -

مهندس الممالک وزیر فوائد عامه

صدیق حضرت - وزیر علوم کیمیت

وزیر داخله - چند نفر گفتگو شده فردا معین میشود .

رئیس - امیدواریم از امروز در کمال استظهار مشغول کار باشند و قصوری در کارها نباشد .

حاج امین الضرب - آیا رئیس الوزراء بجز و اختیار سایر وزراء را انتخاب کردند و مسئولیت اتفاقیه دارند یا نه ؟

وزیر داخله - بله من انتخاب کرده ام و هر کدامی هم در کار خود مسئول هستند ولی در مواد همه تمام ضمانت دارند .

آقاسید حسن تقی زاده - عقیده بنده این است قبل از اینکه بجزئیات شروع کنیم خوب است معرفی وزراء را تمام نمایم آن سه مطلبی که بریروز بنده عرض کردم باید توضیح کنند اگر چه رئیس الوزراء مختصراً گفتند که همگی مسئولیت در امور ولتیکه و کلیه دارند و انتخاب آنها هم بمیل ایشان شده خوب است يك مطلب دیگر را هم توضیح نمایند که پروگرام و نقشه خیالات آنها در آتی چه نحو خواهد بود و بچه طرز رفع این مفاصله را خواهند نمود و در این موقع بی یولی مملکت که همه حقوق مردم پس افتاده است آن نقشه که اسباب اطمینان است ارائه دهند .

وزیر داخله - بیس از آن که قوانین وزارت داخله داده شد بر طبق آن رفتار خواهد شد و کورتاهی نخواهم کرد .

آقاسید حسن تقی زاده - خوب بود جواب را این طور میفرمودند که موافق سؤال من باشد که از فلانجا پول تهیه میکنیم و از فلان محل قشون حرکت میدهم و هم چنین نقشه از برای اصلاح مملکت کشیده ایم بنده چهار روز قبل مخصوصاً اظهار کردم و بسع وزرای عظام هم رسید که این مسئله در پوتنه اجمال نماند و نگویند مامستضر نبودیم .

اسدالله میرزا - در سایر جاها معمول است که و کلا بر دو قسمت يك قسمت موافق با خیالات وزراء هستند و بعضی غیر وزراء هم يك پروگرامی دارند که آنها با خیالات بعضی مطابق است و با بعضی خیر حالا و کلاهی ما تمام يك فرقه هستند و نقشه خیالات آنها یکی است و تمام هم آنها مصروف پیشرفت عمل مالیه است خوب است وزراء اول اظهار همراهی خود را با اساس شروطیت بفرمایند و بعد از آن نقشه خیالی خود را در عمل مالیه اظهار کنند .

آقاسید حسن تقی زاده - اگر بنا است مطالب بیجواب بماند حاجت بگفتن نیست اینکه گفته شد آنها اظهار همراهی خود را با اساس شروطیت بنمایند بعقیده بنده این هیچ اهمیت ندارد زیرا که اینها تماماً همراه هستند اگر همراه نبودند در این مجلس حاضر نمیشدند و علاوه این مطلب بيك کلمه ختم میشود که ما همراه هستیم ولی آنچه که معنی همراهیست همان بیان مسلك است بیس خوبست مطالب عمده را جواب بگویند .

وزیر امور خارجه - مطالب آقای تقی زاده صحیح است ما دیشب خبر شدیم که باید حاضر شویم فرصت نشده که پروگرام روی کاغذ بیاید البته پروگرام خودمان را نوشته بمجلس خواهیم آورد .

حاج امام جمعه - دیگر حالت تکلم ندارم الان نشسته ام وطن مرا توب بسته اند جمعی از بستگانم را گفته اند اقوام را فدای ملت کرده اند میخواهم بگویم روزی که باین مجلس آمدم همه را در راه ملت دادم میخواهم این مطلب را از وزراء بی رسم

شماره به پیشتر شما را بهره که میبستید ما شما را وزیر مسئول نمی گوئیم چیزی هم شما ندانیدیم آیا از اهل این وطن هم نیستید که اقدام شما چه کردید چه فکری بغض آوردید آخر تا کی بسامعه میگذرانید شما آخر هرق اسلامی دارید مگر این وطن شما نیست.

رئیس - از اینکه اظهار فرمودید که تمام بستگان خودتان را در راه ملت داده اید تماماً تشکر میکنمند اعلیحضرت همایونی هم دیروز در این باب نهایت اظهار تأسف را میکردند که مافوق نداشت امروز اقدامات لازمه میشود.

حاج محمد تقی - دیروز گفته شد که وزرا نشسته اند و نتیجه اقدامات خود را بمجلس خواهند آورد بازم که مثل سابق وعده بروز بعد میدهند.

وزیر امور خارجه - این تلگرافاتی که من باسلامبول و سایر جاها کرده ام ملاحظه فرمائید (در این موقع ملاحظه اهمیت یازده مطالب نظار مرخص ومجلس سری گردید و پس از نیم ساعت ختم شد.)

مذاکرات روز سه شنبه ۸ شعبان دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه را آقایان اطهار قرائت کردند.

رئیس - اول نظامنامه اساسی خوانده شود بعد شروع بمذاکرات بانک شود.

وکیل الرعایا - اگر نظامنامه بانک را بخواهید اینجا حاضر است.

رئیس - بموجب قرار داد روز سه شنبه اول باید قانون اساسی خوانده شود.

حاج سید نصر الله - همین طور که قانون اساسی خوانده شده تصحیح میشود در دفتر ضبط بشود.

(در این موقع شروع بقرائت نظامنامه اساسی شد پس از قرائت چند ماده مذاکرات لازمه بعبان آمد.)

رئیس - تلگرافی از صاحبقرانیه از طرف سپه دار رسیده است قرائت شود.

(قرائت شد باین مضمون: خدمت و کلاهی عظام مجلس هر قدر اظهار عجز و تعظم مینمایم در افتخار تشنگان و تحریک اخوان و بردن معصول و املاک و خرابی عبارات بمرض نرسید در این چند روزه هر چه تلگرافات رسیده بمرض رسانید همین قدر عرض میکنم که تجاوزات از حد گذشته خوب است یک نفر از طرف مجلس و یک نفر از طرف دولت و یک نفر از طرف حجج اسلام بروند و تحقیق نمایند.)

رئیس قرار اینکار داده شد جواب تلگراف را هم کردیم که فعلاً بیک نفر حاکم فیراز گماشتگان جناب سپه دار برود یک نفر هم از طرف مجلس و یک نفر

هم از طرف وزیر داخله برود تحقیق نمایند تلگراف هم شده است که از هیچ طرف تخطی نکنند گفتگویی که طرفین دارند در عدلیه رسیدگی شود.

آقای میر عماد - بانصد نفر از خواجهاوند و پنججاه نفر از قزوین برده اند که قتل و غارت کنند و بزور حکومت نمایند.

رئیس - آنروز هم عرض شد که مطالب باید از روی صحت رسیدگی شود با مطالب حقه شما همه همراهی دارند ولی در غیر آن خیر.

آقای سید محمد جعفر - در هر موردی که تعظم از طرفین بشود مجلس باید طوری رفتار کند که نسبت فرض بهیچک از طرفین نرود.

آقای میرزا سید محمد مجتهد - در باب پسر عباسقلی خان چون تقصیرش معلوم نشد خوب است مرخص بشود در باب رحیم خان هم خوب است بخواهید استنطاق شود اگر مرصرت مجازات شود والا چرا باید در عدلیه بماند.

رئیس - این مطلب باید در حضور و کلاهی آذربایجان مذاکره شود بینم ایشان چه میگویند امروز که حاضر نیستند باشد برای روز دیگر.

آقای سید عبدالله مجتهد - در باب سالار مفهم هم چون میگوید اسباب اشتباه شده خوب است در آن باب هم رسیدگی شود بین نوشته است که من میروم اسرا را بر میگرددانم در اینصورت ماندن او فایده ندارد.

(بعضی گفتند که سالار مفهم مقصر است باید مجازات شود)

آقای سید عبدالله مجتهد او تا نرود نمی تواند اسرا را استرداد نماید ضامن گرفته شود برای اینکار بعد از این بتقصیرانش هم رسیدگی خواهد شد.

رئیس - کاغذی از مشیر السلطنه وزیر داخله رسیده است که بجهت مسئله ارومی و تبادل افکار مجلسی منعقد شود که مذاکره شود حال مجلس چه صلاح میداند تمام و کلا باشند یا کمیسیون منعقد شود.

حاجی معین التجار - چه عیب دارد تمام و کلا باشند.

حاجی محمد تقی - باید مجلس عمومی منعقد باشد.

آقای میرزا محمود - بموجب نظامنامه وزرا حق دارند کمیسیون بخواهند وهم رئیس حق دارد کمیسیون معین کند.

حاج سید نصر الله - تشکیل کمیسیون برای تسهیل امر است که زود تر تمام شود و به مجلس بیاید در این صورت لازم نیست جمعیت زیاد باشد.

حاجی معین التجار - چون تمام این مردم منتظر این مسئله هستند چه عیب دارد تمام و کلا حضور داشته باشند.

محقق الدوله - کمیسیون خواسته اند بجهت مذاکرات هنوز مطالب تمام نیست که در مجلس بیاید مطرح شود.

وکیل التجار - رئیس با پانزده نفر از وکلا حق دارند کمیسیون سری تشکیل دهند حال با رئیس است ملاحظه فرمایند اگر لازم است کمیسیون

همه والا تمام و کلا حاضر باشند
آقای سید عبدالله مجتهد - این ترتیب را نباید جزئی شمرد جداً از امروز باید اقدامات سخت خواست و پیش از این نباید صبر نمود.

آقای میرزا ابوالحسن خان - امروز در این موقعیکه وزرا حاضر میشوند باید حجة الاسلام هم تشریف داشته باشند تا نتیجه حاصل بشود.

رئیس - صبر تمام و کلا حاضر شوند تا وزرا بیایند و تکلیف معلوم شود (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز سه شنبه دهم شعبان دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات سه شنبه ۱۰ آقا سید محمد تقی قرائت کردند.

حاج سید نصر الله - تصدیق عمل کرمانشاهی ها در طهران خیلی مشکل است بر فرض بکنفر هم فرستاده شود بکرمانشاه بهتر از خود ظاهر الدوله نخواهد بود بهتر آن است که استکشاف این کار را بخود ایشان رجوع کنیم که در همانجا احقان حق بعمل آید (گفتند این دعوی نسبت به سیف الدوله است.)

حاج سید نصر الله - این عمل صلح شد بهمت هزار تومان از برای باقی امر باید در خود کرمانشاهان احقان حق بعمل آید.

(علاء الملک وزیر عدلیه کاغذی بمجلس ارسال داشتند که قرائت شد خلاصه آن این بود که در خصوص ختم عمل حضرات کرمانشاهی ها با حاج سیف الدوله رقم گفتگو کردم جواب دادند بنده محض رفع اتهام در دیوانخانه حاضر شدم آنچه باید بکرمانشاهی ها بگویند گفتند من هم جواب دادم در اینصورت چسرا بایند جریمه دستی بدهم وانگهی اموال آنها را در انبار گذاشته اند هیچ بآن اموال رجوع نشده تا اینکه حضرات بر سر غارتی بر بیایند حق اینست بروند آن اموال را بردارند تا مابقی معلوم شود.)

رئیس - همه کاغذ را دادیم حضرات خوانند گفتند این اموال غیر قابل بود و جناب ظهیر الدوله آنها را بین در مانده ها تقسیم کردند حالا اگر بخواهید یکی دو نفر از آنها را احضار کنید تا اظهارات خود را بگویند.

حاج ملک محمد - رجوع شود بمجلس استطلاع حاج سیف الدوله در عدلیه اگر مقصر است معلوم میشود والا فلا.

رئیس - اگر عدلیه بگوید سیف الدوله مقصر نیست دیگر حرفی هست.

حاج ملک محمد - آنوقت آنها تکیه ادعا بر آنها دارند بخواهید بیآورند.

رئیس - در وکالت شما از طرف کرمانشاهی ها حرفی نیست ولی باید از اینها تکیه اینجا هستند استفسار شود که بحکم عدلیه باین طور گفته شد قانع هستند یا خیر آنوقت مجلس طرف بشود.

آقای سید حسین - مسئله کرمانشاه چون هم بود گفتگو شد حالا نتیجه گرفته شود و بعد از آن خوب است اجازه بفرمائید قانون اساسی خوانده شود.

مفتخر الممالک - تلگراف بار فروش قرائت میشود یا خیر؟